

Architectuurboek Vlaanderen N°15. Allianties met de realiteit

Nieuwste Architectuurboek Vlaanderen houdt architectuurwereld spiegel voor

Architectuur wordt vandaag geconfronteerd met maatschappelijke omwentelingen die alsmoer moeilijker te negeren zijn. Het woonvraagstuk, kantelende visies op onderwijs, het collectieve verleden, publieke ruimte en nieuwe zorgbehoeften zijn thema's die met de dag urgenter worden. De aarzelende respons hierop plaatst het (internationale) succes van architectuur uit Vlaanderen en Brussel in perspectief. Het *Architectuurboek Vlaanderen N°15. Allianties met de realiteit* verzamelt een rijke selectie recente spraakmakende projecten die een verrassend antwoord bieden op deze uitdagingen. Tien essays en twee fotoreeksen zorgen voor een kritische reflectie en houden de architectuurwereld een spiegel voor. *Allianties met de realiteit* doet een appel aan het maatschappelijk engagement en sociaal ondernemerschap van al wie bijdraagt aan de (on)gebouwde omgeving.

Architectuurboek Vlaanderen N°15. Allianties met de realiteit
Verkrijgbaar vanaf 29.10.2022 op vai.be of in de betere boekhandel

Boekpresentatie & perspreview
28.10.2022 om 18:00u, ZNA Cadix, Antwerpen
[Schrijf je hier in](#)

Architectuur als sociaal contract

Op het eerste zicht lijkt het goed te gaan met architectuur in Vlaanderen en Brussel. Er zijn de internationale successen, de geroemde procedures voor publieke opdrachten en een groeiende groep ontwikkelaars die zijn weg vindt naar kwalitatieve architectuur. Tegelijkertijd stelt de redactieraad van het Architectuurboek Vlaanderen N°15 vast dat er traag wordt gereageerd op de vele maatschappelijke uitdagingen met een ruimtelijke dimensie. In de nadagen van de Covid19-pandemie is duidelijk hoe de sociale en ruimtelijke ongelijkheid tijdens lockdowns op scherp zijn gezet. "Al snel werd duidelijk dat er een tekort is aan open buurten, met dicht bij huis voorzieningen: speelruimte voor kinderen, picknickplekken, groene fiets- en wandelruimte... en bovenal plekken voor toevallige ontmoetingen", stelt stedenbouwkundige Livia de Bethune. Ook de klimaatverandering die jaar na jaar tastbaarder wordt, heeft een impact op de manier waarop we wonen en werken. In haar essay 'Ontwerpen van binnenuit' kijkt Hülya Ertas onder meer naar ecologische architectuur die een nieuwe manier van leven introduceert. Dagelijkse gewoonten

PERSBERICHT

veranderen en conventionele comfortnormen zoals de binnentemperatuur worden in vraag gesteld.

Uit verschillende auteursbijdrages en invalshoeken blijkt dat kwalitatief wonen een groeiende uitdaging wordt waarop het beleid momenteel geen afdoend antwoord vindt. “De kennis over de klimaatverandering en het ‘ruimtelijk gelijkheidsbeleid’ in het domein van de ruimtelijke planning stroomt niet of te weinig door naar de architectuurpraktijk”, concludeert Sofie De Caigny, directeur van het Vlaams Architectuurinstituut en hoofdredacteur van het Architectuurboek Vlaanderen in het editoriaal. De historische erfenis van een gebrekkige ruimtelijke ordening in combinatie met een overheid die decennia lang eigendomsverwerving promoot, heeft tot een ongelijke verdeling van woonkwaliteit en een verkeersinfarct geleid. Martino Tattara, architect bij DOGMA: “De achterstand op vlak van ruimtelijke ordening verhindert Vlaanderen nu om de klimaatuitdaging en de huisvestingsproblematiek aan te pakken. Vandaag wachten 182.000 mensen op een sociale woning en woont 37 procent van de Vlamingen in een woning die niet kwalitatief is.” De redactie van het Architectuurboek kijkt niet alleen naar het beleid, maar ook naar de architecten en stedenbouwkundigen. “We doen een appel aan de hele ontwerpgemeenschap om een sociaal ondernemerschap te koppelen aan de maatschappelijke uitdagingen die urgenter zijn dan ooit. Architectuur draagt de belofte van een sociaal contract in zich”, aldus De Caigny.

Naar een vriendelijkere architectuur

Allianties met de realiteit pakt uit met een rist aan projecten die een verrassend antwoord bieden op de uitdagingen die hierboven aan bod komen. Terugkerende thema's zijn empathie en zorgzaamheid. Veel gebouwen in het boek zijn zorgzaam voor hun omgeving en bewoonbaar in de meest rijke invulling van het woord. Het zijn in de eerste plaats projecten die een antwoord bieden op wat er al is, die verder borduren op de materialen en de geschiedenis van de plekken. De architecten houden hierbij rekening met de woonbehoeftes van verschillende generaties, ook van wie buiten het klassieke gezin van tweeverdieners valt en mogelijk bijzondere zorg nodig heeft. Dat zorg niet enkel van toepassing is in een wooncontext, bewijst de tekst van architect Kiki Verbeeck. Zij focust op de scholenbouw in Vlaanderen en neemt een positief elan waar: “Er is sprake van een hoopgevende voorzichtige renaissance van het schoolgebouw in de Vlaamse dorpen en steden”

Tien essays

Na een oproep door het Vlaams Architectuurinstituut in de zomer van 2021 werden er meer dan 400 projecten ingezonden. Daarvan bezocht de redactie van het boek er 100. Gesprekken met de gebruikers en opdrachtgevers, een kritische kijk op het materiaalgebruik en een toetsing naar connectie met de stad, leidden vaak tot andere conclusies dan die van jury's van diverse architectuurprijzen. Wie zijn de kritische ogen en oren van dienst?

PERSBERICHT

Livia de Bethune (architect en stedenbouwkundige KULeuven), **Sofie De Caigny** (directeur Vlaams Architectuurinstituut), **Maarten Desmet** (architect en sociaal ondernemer bij Endeavour), **Hülya Ertas** (coördinator tentoonstellingen & publicaties Vlaams Architectuurinstituut), **Marleen Goethals** (hoofdlector Universiteit Antwerpen), **Petrus Kemme** (coördinator Architectuurboek Vlaanderen), **Marc Martens** (architect en ruimteplanner), **Mark Pimlott** (docent TUDelft), **Martino Tattara** (architect DOGMA en docent KULeuven), **Kiki Verbeeck** (architect bij URA Yves Malysse Kiki Verbeeck).

Twee fotoreeksen

Fotografen **Sepideh Farvardin** en **Miles Fischler** werden uitgenodigd om elk met hun eigen blik het proces van gebruik en toe-eigening van architectuur in beeld te brengen. Ze leveren zo een visuele vorm van architectuurkritiek.

Over het Architectuurboek Vlaanderen

Om de twee jaar verschijnt er een nieuwe editie van het Architectuurboek Vlaanderen. De reeks startte in 1994 en vormt sindsdien een graadmeter van de architectuur in en uit Vlaanderen en Brussel. Voor de samenstelling van nummer 15 bezocht de redactie gebouwen, sprak met opdrachtgevers en gebruikers en bestudeerde tal van plannen. Naast de essayteksten en de fotoreeksen, leidde dit intensieve proces tot een selectie van ongeveer 50 projecten die in het boek worden geduid en uitvoerig worden gedocumenteerd.

PERSBERICHT

Citaten

- *‘Er is een spanningsveld ontstaan tussen het succes van architectuur uit Vlaanderen op internationale podia en de trage respons van de architectuurwereld op lokale maatschappelijke uitdagingen. Dit contrast vertaalt zich in wat misschien wel het Architectuurboek van de twijfel is geworden.’* - Sofie De Caigny, directeur Vlaams Architectuurinstituut
- *‘Alsmar toenemende normering en het inpakken van gebouwen heeft zijn limieten. Zou een radicale omslag niet beter zijn, waarbij nieuwbouw niet meer het uitgangspunt is? En waarbij de levensduur van gebouwen in functie van ongekende toekomstige programma’s wordt bepaald?’* - Sofie De Caigny, directeur Vlaams Architectuurinstituut
- *‘Tijdens de pandemie en de opeenvolgende lockdowns voelden veel mensen de behoefte om de beperkingen te doorbreken en er zelfs van te ontsnappen. Als snel kwam de vaststelling dat we meer nood hebben aan open buurten, met dicht bij huis voorzieningen: speelruimte voor kinderen, picknickplekken, groene fiets- en wandelruimte... en bovenal plekken voor toevallige ontmoetingen.’* - Livia de Bethune, architect en stedenbouwkundige KULeuven
- *‘Er bestaat een groter actieterrein dan louter groene bouwcertificaten of infrastructurele oplossingen als isolatie en efficiënte HVAC-systemen. De tijd is aangebroken om het ‘planeet denken’ te verankeren in alle aspecten van ons leven, met inbegrip van de architectuurpraktijk.’* - Hülya Ertas, architect en hoofd Tentoonstellingen bij het Vlaams Architectuurinstituut
- *‘Er is sprake van een hoopgevende voorzichtige renaissance van het schoolgebouw in de Vlaamse dorpen en steden.’* - Kiki Verbeeck, architect URA Yves Malysse Kiki Verbeeck
- *‘In het kader van de cultuurshift naar collectief wonen kan er best wat meer ingezet worden op ondersteuning van kleinschalige en informele zorg- en woonprojecten.’*
- Petrus Kemme, architect en projectcoördinator Architectuurboek Vlaanderen
- *‘Wanneer huisvesting wordt geproduceerd door privé-ontwikkelaars met weinig controle door de overheid, blijkt de architectuur niet in staat de traditionele tekortkomingen van de woonruimte ter discussie te stellen en nieuwe emancipatorische woonvormen te produceren.’* - Martino Tattara, architect DOGMA

PERSBERICHT

Projecten in de kijker

Stadsgebouw Melopee, Gent

Xaveer De Geyter Architects

Coverbeeld van Architectuurboek Vlaanderen N°15:

Xaveer De Geyter Architects, Stadsgebouw Melopee, Gent © Maxime Delvaux

De nieuwe Melopee-basisschool is van buitenaf bekeken meer structuur dan gebouw. Een afbakening van het maximale bouwvolume markeert de hoekpunten van het speelveld. Eenmaal binnen (een paradox, want binnen is hier buiten en buiten binnen) valt de verrassende programmatorische wisselwerking op. Een verfrissende afwisseling van binnen- en buitenruimtes, die elkaar beïnvloeden, versterken, bevestigen.

(uit de projecttekst van Kiki Verbeeck)

Dakserre Agrotopia, Roeselare

META architectuurbureau & Van Bergen Kolpa

Op een bedrijfszone waar eveneens een logistiek centrum, autodealers, een ijzerwarenhandel en een groenteveiling gevestigd zijn, valt de monumentale structuur van Agrotopia meteen op. Dat is best verrassend, omdat er conventionele materialen gebruikt zijn. De typologie van de serre is overal in het gebouw toegepast, onder andere door schuine dakmodules als gevelelementen te hanteren. De repetitieve dakstructuur aan de ingangsevel spreidt zich uit naar de begane grond om de bezoekers van Agrotopia via een trap te verwelkomen.

(uit het essay van Hülya Ertas)

Ziekenhuis ZNA Cadix, Antwerpen

Robbrecht en Daem architecten en VK architect + engineers

Deze zorginfrastructuur moet de Antwerpse grootstedelijke regio bedienen, ter vervanging van een aantal bestaande voorzieningen zoals het negentiende-eeuwse Stuivenbergziekenhuis. Met een oppervlakte van 65 000 m² op de relatief kleine locatie aan Park Spoor Noord vereist het programma een verticale organisatie van de vele medische en ondersteunende afdelingen. Het bouwvolume bestaat dan ook uit een forse plint met daarboven een L-vormige configuratie van hogere bouwblokken, die culmineert in een 'toren'. De massa van het complex wordt doorsneden met binnentuinen, een helder horizontaal en verticaal circulatiesysteem en een ruim, open publiek terras op de derde verdieping.

(uit de projecttekst van Mark Pimlott)

Sociale huisvesting Nekkersput, Gent

DBLV architecten (Dierendock-Blancke-Lust-Van De Ginste)

Dit woonblok uit de vroege jaren 1970 ligt in het noordoosten van Gent, net voorbij de binnenring. Door de gebouwen te strippen, wisten de architecten van het structurele samenwerkingsverband DBLV het potentieel van het bestaande betonnen geraamte te optimaliseren met een veel rijkere mix aan woontypes. Dit deden ze door grotere duplexeenheden te combineren met kleinere studio's. Via eenvoudige maar radicale ingrepen gaan ze verder dan het louter renoveren en opwaarderen tot hedendaagse normen van een in verval geraakt huizenblok.

(uit de projecttekst van Martino Tattara)

Park + Ride, Linkeroever/Luchtbal/Merksem

HUB architecten

In een bescheiden bijdrage aan het kolossale en schijnbaar vervloekte mobiliteitsvraagstuk in en rond Antwerpen ontwierp HUB drie nieuwe parkeergebouwen. Elk gebouw bevindt zich in de nabijheid van openbaar vervoer naar het stadscentrum. HUB levert een verfrissende interpretatie van het vraagstuk, die niet louter mikt op het maximale aantal wagens in een gegeven ruimte, maar de parkeermassa juist zo organiseert dat er ruimtelijke kwaliteit ontstaat voor de voetganger. De robuuste structuur maakt een blik alternatieve invullingen mogelijk voor een minder auto-afhankelijke toekomst.

(uit de projecttekst van Petrus Kemme)

PERSBERICHT

Praktische info

Architectuurboek Vlaanderen N°15

Allianties met de realiteit

ISBN 9789492567277

Paperback, 200 x 255 mm, 300 pagina's, illustraties in kleur

Beschikbaar vanaf 29 oktober 2022 op www.vai.be/publicaties en in de betere boekhandel

€ 34,50

Ook verkrijgbaar in het Engels:

Flanders Architectural Review N°15

Alliances with the Real

ISBN 9789492567284

Met essays van Livia de Bethune, Sofie De Caigny, Maarten Desmet, Hülya Ertas, Marleen Goethals, Petrus Kemme, Marc Martens, Mark Pimlott, Martino Tattara en Kiki Verbeeck

Met beeldsays van Sepideh Farvardin en Miles Fischler

Met projecten van 360 architecten, 51N4E Acte, AgwA, Architecten Broekx-Schiepers, architecten Els Claessens Tania Vandebussche, Architecten- en ingenieursbureau D'hondt Beyens Goesaert, architectuuratelier ambiorix, Atelier Kempe Thill architects and planners, BACK architectenbureau, Barbara Van der Wee architects, BARO, Baukunst, B-ILD, Bovenbouw Architectuur, BULK architecten, Bureau Bas Smets, Bureau Bouwtechniek, Büro Juliane Greb, Callebaut Architecten, Canevas architectes et ingénieurs, Carton123 architecten, Chevalier Masson, Claeys/Haelvoet Architecten, Cluster landschap en stedenbouw, ConstructLab, DBLV architecten, Decoratelier Jozef Wouters, Dierendonckblancke architecten, DRDH Architects, Eduardo Souto de Moura, Evelia Macal, FELT architecture & design, GAFPA, Geert De Groote Architecten, HUB, Isabelle Jacques-Bernard Wittevrongel architecten, Julian Harrap Architects, KAAAN Architecten, Korteknie Stuhlmacher Architecten, Marie-José Van Hee architecten, Mathilde Pecqueur, META architectuurbureau, Neutelings Riedijk Architecten, noAarchitecten, OFFICE Kersten Geers David Van Severen, Origin, Perneel Osten architecten, Petillon Ceuppens architecten, Pool Is Cool, Richard Venlet, Robbrecht en Daem architecten, Salomé Corvalan, Schenk Hattori Architecture Atelier, Sergison Bates architects, Stad Gent, Studio Jan Vermeulen, Summacumfemmer, SumProject, Tom Thys Architecten, van Bergen Kolpa Architecten, VK architects + engineers, Xaveer De Geyter Architects en ZOOM architecten

Perscontact

Egon Verleye

Pers & communicatie

Architectuurboek Vlaanderen N°15

egon.verleye@vai.be

+32 (0)3 242 89 73 + 32 (0)486 21 17 74